

Vår gudomliga granne

Bara några hopp och skutt från Östermalms-hallen ligger Hedvig Eleonora kyrka – den andra hörnstenen av torget. Precis som saluhallen är kyrkan en plats där människor möts, hittar ro och delar livets stora och små stunder – därför ville vi på redaktionen hälsa på och se vad som pågår innanför portarna.

TEXT: CLAES KANOLD FOTO: THOMAS FALKENSTEDT

Trots sina 357 år på nacken fullkomligt spritter Hedvig Eleonora kyrka av liv och lust. Och, som sig bör, även av livets mest allvarliga skeden. Ledsagade av församlingens eminente kyrkoherde Sven Milltoft vandrar vi andaktsfullt runt i helgedomens inre för att så småningom bänka oss i de bakre regionerna av kyrkorummet för en pratstund om allt mellan himmel och jord. Men vi inleder med att undra vad som i praktiken följer med att vara kyrkoherde?

– Att vara kyrkoherde och chef innebär att leda och fördela arbetet och samtidigt vara församlingens andlige ledare som utvecklar och fördjupar verksamheten, så att den svarar mot människors andliga längtan och är trogen kyrkans uppdrag. Hedvig Eleonoras profil som kulturkyrka hoppas vi ska upplevas som en välkomnande kyrka med låga trösklar,

vidöppna dörrar och generös kupol, där människor erbjuds att uppleva och pröva många olika språk för det mysterium som är Gud. Och det förutsätts inte att man har någon färdig eller tydlig tro, utan det räcker med att man är nyfiken och intresserad.

– Hedvig Eleonora kyrka (uppkallad efter drottningen med samma namn, hustru till Karl X Gustav) grundlades år 1669. Det var under stormaktstiden så tanken var att den skulle fungera som en amiralitetskyrka för flottans män och kvinnor. Men flottan flyttades ner till Karlskrona, så allt gick i stå. I stället byggdes en liten, mycket enkel och oansenlig, provisorisk träkyrka i slutet av 1600-talet.

År 1723 blev församlingen självständig och har arbetet med den kyrka som arkitekten Jean de la Valée ritat återupptogs och kunde senare invigas år 1737, fast i något ofärdigt skick.

– Det finns en del artefakter kvar från den provisoriska träkyrkan, bland annat dopfunten, som allt jämt används, och den gamla altartavlan som numera hänger i församlingshemmet. Hedvig Eleonora kyrka har förskönats under århundradena och predikstolen är Stockholms största och en av de vackraste i klassicistisk stil som det tog tio år att färdigställa och invigdes juldagen 1784. Kyrkobyggnaden har förändrats och utvecklats i takt med stadsdelens utveckling.

Sven lutar sig fram och ler när han berättar att Hedvig Eleonora en gång var en av stadens fattigaste församlingar. Men tider förändras.

– År 1880 bytte Ladugårdsland namn till det mer välklingande Östermalm, säger han. Då började en ny era när stockholmarna med pengar flyttade från Gamla stan och lät bygga praktfulla hus i parisisk stil – längs Strandvägen, Karlavägen, Narvavägen och Valhallavägen.

Kyrkan följde med i utvecklingen. År 1868 fick Hedvig Eleonora sin barockkupol med den fem ton tunga klockan som än i dag kallar Östermalmsborna till gudstjänst.

– I slutet av 1800-talet var kyrkan faktiskt nära att rivas, berättar Sven. Församlingen växte snabbt och man ville bygga ett större tegeltempel, men planerna stoppades av ekonomiska skäl. I stället delades området 1906 upp i tre församlingar: Hedvig Eleonora, Oscars och Engelbrekt. Hedvig Eleonora blev också en av de första kyrkorna i Stockholm som elektrifierades.

Vilka inslag i kyrkorummet är du själv mest fäst vid?

– Dopfunten i renässansstil som är utförd i öländsk rödskimrande kalksten från år 1678 och som är kyrkans äldsta inventarium. Ljuskronorna, de vi har idag, är en replik från den som hängde i den gamla träkyrkan. Originalen köpte grevinnan Hallwyl klokt nog tillbaka till Sverige och finns att beskåda i matsalen på Hallwylska palatset. Och så den så magnifika och dramatiska predikstolen som så många av mina namnkunniga företrädare stått i som till exempel Erik

Bergman, regissören Ingmar Bergmans pappa. Altartavlan av Engelhard Schröder från 1738 är också mycket vacker. Varje generation ger sitt bidrag och själv har jag fått vara med att ta fram triumfkorset på högaltaret av hov- och ordensjuvelraren Henrik Ingemansson och Livets träd av silversmeden Sebastian Schildt. Livets träd är en viktig symbol i många religioner och särskilt i den kristna. Varje söndag hänger vi upp små dopdroppar av bergkristall som de som döpts sedan får och tänder ljus för de som lämnat oss.

Om Sven Milltoft

Född i Lund 1965, uppvuxen i Småland och Västergötland. Teologieutbildad och prästvigdes 1994 för Lunds stift. Har även utbildat sig till kantor, gymnasielärare och legitimerad psykoterapeut/psykoanalytiker (IPA). 2004 utsågs han till domkyrkokaplan i Stockholm och sedan 2008 är han kyrkoherde i Hedvig Eleonora. Sven har varit kontraktsprost för Östermalm (2015–2024), sitter i flera stiftelsestyrelser och är ordförande i Kyrkosångsförbundet i Stockholms stift.

Från 1 januari 2026 blir han kyrkoherde för den sammanslagna Hedvig Eleonora–Oscars församling.

Jag uppskattar Hallen, äter gärna lunch där och tycker miljön är fantastisk.

En salig blandning är ett uttryck som passar!

– Ja, verkligen. Många stilar och epoker blandas, men trots det så uppstår en harmoni och skönhet som i Hedvig Eleonoras fall är extraordinär, ja kanske en av våra vackraste. I alla fall en av de ljusaste, en riktig uppståndelsekyrka!

Har kyrkan haft samma roll i stadsdelen genom tiderna?

– Nej, den har förändrats påtagligt. Kyrkans uppgift är ju att ständigt vara relevant – att omformulera sitt budskap för att förbli detsamma. Det kanske är en märklig paradox, men också själva kärnan i kyrkans historia, även på Östermalm.

Hur försöker ni öppna upp kyrkan och skapa gemenskap?

– Vi reflekterar hela tiden över vad det innebär att vara en öppen kyrka där alla kan känna sig välkomna – och där människors egna tankar om det gudomliga får plats. Språket är centralt. Vi använder många olika uttryck – konst, film, litteratur, musik och dans – för att närma oss det som inte alltid kan sägas med ord. Tror vi att Gud enbart kan formuleras med hjälp av ord eller dogmer har vi förminskat Gud. Gud är alltid mer, alltid större. Därför kallar vi oss en kulturkyrka, där olika språk får samverka och berika varandra.

För en tid sedan berättade en god vän att han använt sitt lunchbreak till att gå in i Hedvig Eleonora kyrka för att lägga sig i en bänk och bara sluta ögonen och koppla av under vacker orgelmusik!

– Ja, vi har många olika verksamhetsformer som vi försöker utveckla hela tiden och hitta lite okonventionella former för. Självfallet lever vi i en privilegierad stadsdel, det vet vi. Men här finns också människor, många barn och unga, med psykisk ohälsa och vuxna som är jäktade och stressade. Så varför då inte öppna kyrkan för en orgelkonsert mitt på dagen där man helt enkelt får ligga ner i kyrkbänken och slappna av. Det var en genial idé som har visat sig bli populär. Varje onsdag kl. 12.15. Tack vare vår skickliga och genreöverskridande organist Ulf Norberg, består orgelmusiken av allt mellan himmel och jord (!) från populärmusik till Bach.

Vilka andra av kyrkans evenemang lockar en bred publik?

– Det finns naturligtvis många. Ett koncept vi har varje helg under höst- och vårtermin är HedvigHelg, en riktig kraftkälla. Helgen inleds på fredagarna med en After Week-konsert som följs av allsång. Det handlar inte bara om att sjunga de vanligaste sångerna, utan vår organist Ulf vill hjälpa dem som deltar att hitta sin röst, hur man står och hur man andas. En slags friskvård för rösten där alla kan och får sjunga!

– Dessutom har vi något som heter HedvigPuls en fredagskväll i månaden. Fantastiskt på många sätt. Det är en mäsas där liturgin är väldigt avskalad och enkel och där poängen är att musikerna transformerat populärmusik till kyrkans orgel och kör.

HedvigPuls initierades i samband med minnesgudstjänsterna för Tim Bergling, Avicii, som också vilar i kyrkans askgravlund.

– Tusentals besökare samlades och det var förstas hans musik som framfördes. Dessa gudstjänster har fått en fortsättning med teman baserade på musik av allt från Madonna till Whitney Houston, Metallica, Dolly Parton och Beyoncé. Oftast en artist vid varje tillfälle. Här möter kyrkan människor där de finns. Även om man känner sig främmande för kyrkans teologiska utsagor har man kanske genom musiken ett andligt sensorium. Jag menar att mycket av den här populärmusiken har en andlig dimension. När man då tar in den i kyrkan, visar respekt för den och integrerar den i gudstjänsten är vår erfarenhet att många människor känner att de också får plats och kan känna sig hemma.

Berätta om ert projekt ”Avicii: Tilliten”!

– Tim Berling, Avicii”, växte upp och bodde nära Hedvig Eleonora som också var hans skolvslutningskyrka. Tims liv och hans död blev naturligtvis en chock och stor sorg för väldigt många människor, framför allt för hans nära. Men familjen har velat gå vidare genom att på olika sätt hjälpa och stödja människor med psykisk ohälsa. Då jag, i egen-

skap av psykoterapeut och psykoanalytiker, erfarit att om man kan nå unga människor som mår psykiskt dåligt i ett tidigt skede, finns det stora möjligheter att skapa goda framtidsutsikter. Det har gjorts en del undersökningar här på Östermalm som visat att barn och unga oftast är de som mår sämst. Betygshets, utseendefixering, droger, sociala medier och att de ibland känner sig negligerade av vuxenvärlden kan vara en del av förklaringen. Därför föddes tanken att vi, genom församlingens många stiftelser, kan skapa en samtalsmottagning för barn och unga mellan 10 och 20 år, en första linjens hjälp. Jag berättade om idén för Tims föräldrar Klas Berling och Anki Lidén och det visade sig att de också ville vara med och hjälpa till.

Projektsamarbetet har nu pågått i tre år, där Hedvig Eleonora och Oscars församlingar tillsammans med Tim Bergling Foundation är huvudmän för samtalsmottagningen.

– Det är inget missionerande projekt och för många unga räcker det kanske med att få ett tiotal samtal med en annan

vuxen än föräldern och för andra krävs det mer. Projektet som vi kallar Tilliten har varit så framgångsrikt och betydligt väldigt mycket för många unga människor att det nu planeras en fortsättning som jag hoppas blir permanent.

Kyrkans veckoschema är lika levande som församlingen själv: dop, vigslar, gudstjänster, begravningar, konserter och författarsamtal fyller dagarna. För våra läsare som vill veta mer kan vi varmt rekommendera ett besök på församlingens hemsida, så kan vi hoppa vidare till nästa fråga.

Den om kyrkans roll i stadsdelen framöver?

– Framför allt handlar det om att samverka med olika aktörer för att göra den här stadsdelen än mer attraktiv, trygg och levande, och där Östermalmshallen naturligtvis är en viktig del. I samband med torgets förnyelse hade vi ett mycket gott samarbete med staden. Jag uppskattar Hallen, äter gärna lunch där och tycker miljön är fantastisk. När kyrkan har olika sammankomster handlar vi ofta maten från Östermalmshallen vars kvalitet är oomtvistad.

– Jag var med vid invigningen av det nyrestaurerade torget och vill hävda att Hedvig Eleonora kyrka, Östermalmshallen och torget är Östermalms hjärta. Det är här allt löper samman både socialt och historiskt. Kyrkparken har dessutom blivit något av stadsdelens lunga med sitt sommarcafé. Ett sommarcafé som är oerhört uppskattat då det under sommartid blir en oas för gemenskap och samvaro och då inte minst för de som är kvar i stan.

Vilka känslor vill du att människor ska känna när de kliver in här, troende eller ej?

– Öppenhet, närvaro och hopp. Att det finns rum för varje människa och hennes liv. Du är sedd, sökt och älskad av något större än dig själv, det vi i kyrkan kallar Gud, vars ansikte är Kristus och närvaron finns i våra hjärtan.

När orostider råder verkar kyrkans betydelse öka. Samma sak när man drabbas av en personlig tragedi. Hur upplever ni det nu, när världen känns osäker?

– Kyrkan bär en lång erfarenhet av mänskligt lidande och sårbarhet, något vi reflekterat över i tusentals år. När livet går sönder söker sig många till en tradition som tar både allvaret och glädjen på allvar. Det finns ett sätt att förhålla sig till både det svåraste och det vackraste – även om det inte finns några enkla svar.

– Kanske handlar det om att det trots allt finns en närvaro mitt i det svåra. Kristen tro är inget gosdjur man tar till för att känna sig lycklig, utan ett sätt att närma sig livet – dess djup, utmaningar och möjligheter.

Amen.